

ОПИСАНИЕ НА ФИНАНСОВИТЕ ИНСТРУМЕНТИ И РИСКОВЕТЕ СВЪРЗАНИ С ТЯХ

I. Описание на финансовите инструменти

1. Финансови инструменти, които могат да бъдат предмет на предоставяните от ИП на клиенти услуги и дейности по ЗПФИ, са финансовите инструменти по смисъла на чл. 4 от ЗПФИ:

1.1. прехвърлими ценни книжа - това са класовете ценни книжа, регистрирани по сметки в централен депозитар на ценни книжа, които могат да се търгуват на капиталовия пазар, с изключение на платежните инструменти, като:

а) акции в дружества и други ценни книжа, еквивалентни на акции в капиталови дружества и други юридически лица, както и депозитарни разписки за акции;

б) облигации и други форми на секюритизиран дълг, включително депозитарни разписки за такива ценни книжа;

в) други ценни книжа, които дават право за придобиване или продажба на такива прехвърлими ценни книжа или които водят до паричен сътълмент, определен въз основа на прехвърлими ценни книжа, валути, лихвени проценти или доходност, стоки или други индекси или показатели.

1.2. инструменти на паричния пазар;

1.3. дялове на предприятия за колективно инвестиране;

1.4. опции, фючърси, суапи, форуърдни лихвени споразумения и всякакви други деривативни договори, свързани с ценни книжа, с валути (с изключение на определените съгласно чл. 10 от Делегиран регламент (ЕС) 2017/565, с лихвени проценти или с доходност, с квоти за емисии или с други деривативни инструменти, финансови индекси или финансови показатели, за които може да бъде извършен сътълмент с физическа доставка или паричен сътълмент;

1.5. опции, фючърси, суапи, форуърдни договори и всякакви други деривативни договори, свързани със стоки, за които трябва да се извърши паричен сътълмент или за които може да се извърши паричен сътълмент по искане на една от страните извън случаите на неизпълнение или друго основание за прекратяване на договора;

1.6. опции, фючърси, суапи и всеки друг деривативен договор, свързан със стоки, по който може да се извърши сътълмент с физическа доставка, когато те се търгуват на регулиран пазар, многостранна система за търговия (МСТ) или организирана система за търговия (ОСТ), с изключение на енергийни продукти на едро, търгувани на ОСТ, за които трябва да се извърши сътълмент с физическа доставка, определени съгласно чл. 5 от Делегиран регламент (ЕС) 2017/565;

1.7. опции, фючърси, суапи, форуърдни договори и всякакви други деривативни договори, свързани със стоки, по които може да се извърши сътълмент с физическа доставка, извън посочените по т. 6, които не са за търговски цели и имат характеристиките на други деривативни финансови инструменти съгласно чл. 7, параграфи 1, 2 и 4 от Делегиран регламент (ЕС) 2017/565;

1.8. деривативни финансови инструменти за прехвърляне на кредитен риск;

1.9. договори за разлики;

1.10. опции, фючърси, суапи, форуърдни лихвени споразумения, както и всякакви други деривативни договори, свързани с изменения в климата, ставки за навло или инфлационни проценти или други официални икономически статистически показатели, за които трябва да се извърши паричен сътълмент или за които може да се извърши паричен сътълмент по искане на една от страните (извън случаите на неизпълнение или друго основание за прекратяване на договора), както и всякакви други деривативни договори, свързани с активи, права, задължения, индекси и показатели, извън посочените по този член, които имат характеристиките на други деривативни финансови инструменти в зависимост от това, дали се търгуват на регулиран пазар, МСТ или ОСТ, определени съгласно чл. 7, параграф 3 и чл. 8 от Делегиран регламент (ЕС) № 2017/565;

1.11. квоти за емисии, състоящи се от всякакви единици, признати за съответстващи на изискванията на Директива 2003/87/EO на Европейския парламент и на Съвета от 13 октомври 2003 г. за установяване на схема за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността и за изменение на Директива 96/61/EO (схема за търговия с емисии) (Директива 2003/87/EO).

2.1. Акциите са ценни книжа, която удостоверява, че притежателят ѝ участва с посочената в нея номинална стойност в капитала на акционерното дружество – еmitент на акцията. Обикновените акции дават право на един глас в общото събрание на акционерите, както и право на дивидент и ликвидационен дял, съразмерно с номиналната стойност на акцията. Дружествата могат да издават и привилегированi акции, даващи право на гарантиран или допълнителен дивидент или дял в дружественото имущество при ликвидацията, както и други права, предвидени в приложимия закон или в устава на еmitента. Възможно е привилегированите акции да са без право на глас.

2.2. Облигации се издават от акционерните дружества. Държавата и общините също могат да издават облигации. Издаването на облигации е форма на заемно финансиране на еmitента – по този начин той набира средства, като се задължава да ги върне в определен срок и при определени условия. Облигациите могат да са лихвоносни или сконтови в зависимост от дохода по тях. Корпоративните облигации могат да са конвертируеми – това означава, че при определени условия те могат да се превърнат/конвертират в акции на еmitента.

2.3. Инструменти на паричния пазар са инструменти, които обичайно се търгуват на паричния пазар, като краткосрочни държавни ценни книжа (съкровищни бонове), депозитни сертификати и търговски ценни книжа, които имат характеристиките по чл. 11 от Делегиран регламент (ЕС) 2017/565 на Комисията от 25 април 2016 г. за допълване на Директива 2014/65/EС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на организационните изисквания и условията за извършване на дейност от инвестиционните посредници и за даването на определения за целите на посочената директива (**Делегиран регламент (ЕС) 2017/565**) (OB, L 87/1 от 31 март 2017 г.), с изключение на платежните инструменти.

2.4. Дялове на предприятия за колективно инвестиране са дялове, издадени от колективни инвестиционни схеми по смисъла на чл. 4 от Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ), съответно на Директива 2009/65/EО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприятията за колективно инвестиране в преходвърлими ценни книжа (ПКИПЦК) (OB, L 302/32 от 17 ноември 2009 г.), или дялове на други предприятия за колективно инвестиране. Характерно при тези инструменти е, че инвеститорът придобива дял от колективен портфейл – набраните от инвеститорите средства се инвестираят колективно, общо, съобразно инвестиционната стратегия, политика и цели на предприятието за колективно инвестиране, без да се създава индивидуален портфейл на всеки инвеститор.

2.5. Опция по т. 1.4 – 1.7 и 1.10 е деривативен финансов инструмент, който изразява правото за закупуване или продажба на определен брой ценни книжа или други финансови инструменти по предварително фиксирана цена до изтичането на определен срок или на определена дата.

2.6. Фючърс по т. 1.4 – 1.7 и 1.10 е деривативен финансов инструмент, който изразява правото и задължението за закупуване или продажба на определен брой ценни книжа или други финансови инструменти по предварително фиксирана цена на определена дата.

2.7. Договори за разлики по т. 1.9 са деривативен финансов инструмент, който изразява правото за получаване, съответно задължението за заплащане, на разликата между пазарната стойност на определен брой ценни книжа или други финансови инструменти и предварително фиксираната им в договора цена.

II. Рискове, свързани с инвестирането във финансови инструменти

Клиентът се уведомява, че инвестирането във всеки от финансови инструменти по предходния раздел носи рискове. Търсенето на по-висока доходност от тези инструменти предполага и по-висок риск, включително риска да се изгуби цялата направена инвестиция.

Всеки от описаните в Раздел I инструменти е свързан с риск в по-голяма или по-малка степен. При всички инструменти има пазарен риск – възможността от загуби в резултат на изменението на цената на финансения инструмент и/или на лихвения процент, валутния курс и други фактори, определящи стойността на финансения инструмент, както и ликвиден риск – възможността инвеститорът да не разполага с достатъчно средства за посрещане на задълженията си, когато те станат изискуеми и невъзможността да реализира свои активи при подходяща цена и в приемливи срокове. При всеки от инструментите може да възникне и системен риск – риск от невъзможност на един участник в сътърмента да изпълни своите задължения и предизвика други участници да не могат да изпълнят своите задължения в срок. При инструменти, които са деноминирани в чуждестранна валута има и валутен риск – риска от всяка промяна в стойността на съответната валута и влошаване на условията на валутния режим в дадената страна.

Освен това, всеки инструмент има и специфични за него рискове.

Акциите носят следните рискове: *ценови риск* – понижаване на цената в бъдеще; *ликвиден риск* – не винаги е възможно акциите да бъдат продадени бързо на или около желаната цена; *risk да не бъде изплатен дивидент* – макар, че акциите дават право на дивидент, няма гаранция, че такъв ще бъде изплатен – това зависи от финансения резултат на еmitент и приемането на решение за разпределение на печалбата под формата на дивиденти от страна на компетентния корпоративен орган; *risk да не се получи ликвидационен дял при евентуалното прекратяване на дружеството* – получаването на ликвидационен дял зависи от това

дали ще остане имущество за разпределение между акционерите след удовлетворяване на вземанията на кредиторите; *risk от промяна в статута на емитента* - дружеството може да бъде отписано като публично дружество или инвеститорът да пропусне, ако не следи пазара, отправено търгово предложение; *risk от несъстоятелност на емитента* на ценните книжа, при което инвестиралият в негови дялови ценни книжа споделят загубите.

При корпоративните облигации рисът се свързва най-вече с финансовото състояние и платежоспособността на емитента на облигациите, като колкото повече тези показатели се влошават, толкова повече се повишава риска при самата облигация. Рисковете при инвестиране в облигации са следните: *пазарен риск* - най-общо този риск се изразява в неблагоприятно движение на цените на облигациите; *кредитен риск* - това е риск от неизплащане на поетите задължения от страна на емитента, той е особено изразен при компании с нисък кредитен рейтинг; инвеститорите в необезпечени облигации са в още по-голяма степен изложени на този риск; *ликвиден риск* - свързва се с невъзможността инвеститорът да успее да продаде дадена облигация поради липса на търсене; *валутен риск* - това е рисът от промяната на курса на валутата, в която е деноминирана конкретната облигация; *лихвен риск* - представлява рисък от промяна и колебания в лихвените проценти - облигациите се влияят значително от промяната на срочните лихвени проценти, като при повишаване на основните лихвени нива цените на облигациите спадат, а при понижаване на лихвените проценти техните цени се увеличават.

Държавните ценни книжа по принцип се считат за много по-нискорискови в сравнение с корпоративните ценни книжа, но и при тях може да възникне риск от влошаване на макроикономическото положение в държавата, което да не ѝ позволява да посрещне задълженията си по емитирани от нея дългови книжа.

Рисковете при инвестиране в дялове на предприятия за колективно инвестиране са свързани с рисковия профил /тоест в какви финансови инструменти се влагат набраните от инвеститорите средства като колкото по-рискови са тези финансови инструменти, толкова по-висок е и риска за този, който е вложил пари/ на предприятието за колективно инвестиране, с лошо управление на инвестициите и с всички останали рискове, характерни за инструментите, в които това предприятие е инвестирало парите на инвеститорите. Схемите за колективно инвестиране по смисъла на чл. 4 ЗДКИСДПКИ и Директива 2009/65/EО могат да се определят като по-нискорискови в сравнение с другите предприятия за колективно инвестиране, доколкото по отношение на инвестициите, допустими за тях, са налице по-строги изисквания.

При опциите рисът за купувача е от загуба на платената премия, ако той не упражни опицията, а при продавача риска е неограничен. При дериватните инструменти – опции, фючърси, форуърдни договори, суапове има и базов риск - риска от колебания в базата, тъй като стойността им зависи от стойността и динамиката на базовия актив. От друга страна при тях и особено при договорите за разлики ливъридж (това е т.н. ефект на лоста) може да мултилицира загубите, защото дори малки промени в пазарната цена могат да доведат до големи отклонения в цената на инструмента, от което възниква риска да се загуби цялата инвестиция. Освен това при тези инструменти има рисък от неизпълнение на задълженията на насрещната страна по сделката, от неплатежоспособността ѝ.

Риск за инвеститора е налице и във връзка с това, че в резултат от сделки с финансови инструменти той може да поеме финансови и други допълнителни задължения, включително непредвидени задължения, в допълнение към разходите за придобиване на инструментите. При търговията на маржин, риска идва от възможността да се търгува със средства, надхвърлящи депозираните суми като маржин изискванията за депозирана сума варират в зависимост от регулирания пазар, където се търгуват финансовите инструменти, от рисковата категория, в която попадат съответните инструменти, от ликвидността, като особено при договорите за разлики като инструмент може значително да се увеличи лостовия ефект (обяснен по-горе) или ливъридж до нива около 10 пъти наличните средства, което води до риска инвеститорът не само да изгуби направената инвестиция, но и дори да поеме допълнителни непредвидени задължения.

Инвеститорите следва да имат предвид, че инвестициите в определени категории финансови инструменти могат да са свързани с допълнителни рискове, произтичащи от конкретния емитент, финансов инструмент или пазар, на който се търгуват. Във връзка с това, ИП може да предостави на клиента, съответно клиентът винаги може да поиска от ИП, допълнителна информация, съдържаща по-детайлно описание на инструментите и рисковете, свързани с тях, преди сключване на съответния договор.